

PISANI POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI - RADIKALNA PROMJENA DOSADAŠNJE PARADIGME

Iva Buljan, mag. iur.*

UDK 347.919.3

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.45.1.12>

Ur.: 3. siječnja 2024.

Pr.: 6. veljače 2024.

Pregledni rad

Sažetak

Postupci u sporovima male vrijednosti uređeni su u zakonodavstvima brojnih država kao posebni postupci u kojima je ojačano načelo ekonomičnosti i pojednostavljen je dokazni postupak. Postupci koji traju nerazmjerno dugo u odnosu na vrijednost predmeta spora, produciraju velike parnične troškove i otežavaju građanima pravo na pristup sudu. Osim toga, takvi postupci štete malim i srednjim poduzetnicima u redovnom poslovanju i tako narušavaju gospodarsku ravnotežu. Hrvatski zakonodavac kroz brojne izmjene temeljnoga procesnog zakona tražio je najprikladnije rješenje koje bi odgovorilo potrebama suvremenog sudovanja i koje bi se integriralo u postojeći sustav. Posljednjom izmjenom Zakona o parničnom postupku iz 2022. u malične sporove uvedeno je načelo pisanosti, kao temeljno postupovno načelo, čime je učinjen značajan iskorak prema modernom sudovanju. Diskrecijsko ovlaštenje sudca na izbor pisanog postupka ovisi o okolnostima konkretnoga slučaja. Ako sudac ocijeni da radi utvrđivanja odlučnih činjenica nije potrebno provesti dokazni postupak i da se pravično suđenje može osigurati bez održavanja ročišta, opredijelit će se za tu mogućnost koju će potom biti nužno valjano obrazložiti. U ovom radu razmatraju se postojeća zakonodavna rješenja koja uređuju postupke u sporovima male vrijednosti, ispituje se njihova svrha i iznose vlastite prosudbe o praktičnom pristupu analiziranoj temi.

Ključne riječi: *Novela Zakona o parničnom postupku 2022; sporovi male vrijednosti; Uredba (EZ) br. 861/2007 o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti; pisani postupak; diskrecijska odluka.*

* Iva Buljan, mag. iur., sutkinja Trgovačkog suda u Zagrebu; iva.buljan@tszg.pravosudje.hr.
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9802-2573>.
Stavovi autora ne predstavljaju stavove Trgovačkog suda u Zagrebu.

1. UVOD

Jasan uvid u domaći proces razvoja sporova male vrijednosti i procese promišljanja zbilje od strane zakonodavca najbolje možemo steći kroz kratak historiografski pregled. Premda je bagatelni malični postupak bio prisutan još u sustavu zakona iz 1929., sudska praksa nakon 1945. zanemarila ga je smatrajući da se kosi s načelima novog društvenog uređenja pa je postupak obnovljen tek četvrtom Novelom ZPP-a iz 1956.¹ Sporovi male vrijednosti zauzimali su značajno mjesto u svakoj novijoj reformi hrvatskoga parničnog postupka² u kojoj se postavljao zahtjev za provođenjem brzog, učinkovitog i racionalnog postupka, pa i u ovim sporovima koji, s obzirom na vrijednosni kriterij, nemaju ili ne bi trebali imati veliku važnost.³

Malobrojni domaći autori obrađivali su navedenu tematiku, pa je ovaj rad, nakon posljednje izmjene Zakona o parničnom postupku,⁴ kojom je uvedena mogućnost provođenja pisanog postupka upravo u sporovima male vrijednosti, svojevrsna nadogradnja promatrane teme.⁵

Suštinu pisanog postupka treba tražiti u težnji za poboljšanjem učinkovitosti postupka pri čemu je važno da sudac propis primjenjuje u skladu s njegovom pravom svrhom. Ako pisani postupak zaživi u prvostupanjskoj praksi, diskrecijsku odluku o provođenju pisanog postupka bit će potrebno valjano obrazložiti, a za što će biti potrebna zrelost, ali i emancipacija hrvatskih sudaca od suviše detaljne norme na koju su navikli.

- 1 Usp. Siniša Triva i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2004.), 818.
- 2 Novele ZPP-a 2003., 2008., 2011., 2013. i 2019.
- 3 O noveli ZPP-a 2019. v: Jozo Čizmić, „Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 41, br. 1 (2020): 243-267.
- 4 Odredbama čl. 80.-87. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 80/22. (u daljnjem tekstu: ZOID ZPP 2022.) izmijenjene su odredbe koje uređuju postupke u sporovima male vrijednosti. Zakon je stupio na snagu 19. srpnja 2022. Odredbe koje se odnose na sporove male vrijednosti primjenjuju se na sve postupke pokrenute nakon stupanja zakona na snagu, uz pojedine iznimke (čl. 83., 84. i 85. ZOID ZPP 2022.).
- 5 V. Iva Buljan, „Europski sporovi male vrijednosti“, u: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 26.*, ur. Đuro Sessa i Marina Lovrić (Zagreb: Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, 2019.), 345-352; Iva Buljan, „Načelo ‘pisanosti’ u postupku pred trgovačkim sudovima“, u: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 28.*, ur. Đuro Sessa, Marina Lovrić i Daria Keškić (Zagreb: Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, 2021.), 391-398; Iva Buljan, „Novo uređenje postupaka u sporovima male vrijednosti, vjera u hrvatske suce ili preslika europskog trenda“, *Novi informator* br. 6750 (2022): 11-18; Iva Buljan, „Pisani iskazi u postupku pred trgovačkim sudovima“, u: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 30.*, ur. Đuro Sessa, Marina Lovrić i Daria Keškić (Zagreb: Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu, Organizator, 2023.), 297-303; Iva Buljan i Željko Pajalić, *Pisani postupak i diskrecijsko odlučivanje u sporovima male vrijednosti, IUS-INFO*, pristup 2. veljače 2024., <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/pisani-postupak-i-diskrecijsko-odlucivanje-u-sporovima-male-vrijednosti>.

Dosadašnja, gotovo konspirativna neprimjena odredbe čl. 223.a ZPP-a,⁶ koja je otvorila put prema utvrđivanju činjenica na razini pretežite vjerojatnosti u maličnim sporovima, pokazala je da hrvatski sudci osjećaju nelagodu kad im se omogući da uistinu sude primjenom pravila iskustva i logike i da obrazlažu razloge svoje odluke bez sakrivanja iza stroge pravne norme. One sudce koji su iskoračili iz uobičajene „zone komfora“ i cijenili činjenice po slobodnoj ocjeni, drugostupanjski sudovi nisu valjano evoluirali, zbog čega postoji bojazan da će isti takav pristup zauzeti i kod presuda bez održavanja rasprave, koje će po prirodi stvari, biti utemeljene na slobodnoj ocjeni sudca o (ne) postojanju odlučnih činjenica.

U radu ćemo, nakon otvaranja teme, sagledati značaj sporova male vrijednosti kroz pojmovno određenje i generalno razmatranje suštine sumarnog postupanja u takvim sporovima, istaknuti važnost trijaže predmeta prema njihovoj složenosti, a zbog što učinkovitijeg provođenja postupka u tim sporovima, a potom ćemo se pozabaviti načelom pisanosti i diskrecijskom odlukom te iznijeti zaključno razmatranje.

Ovaj rad nije ni obrana ni apologija postojećega procesnog zakona i njegove primjene, već utvrđivanje činjeničnog stanja nakon višegodišnjeg reformiranja sporova male vrijednosti. Postoji vrijeme u kojem je pristojno ne govoriti o tome je li nešto uspješno ili nije, ali nakon protoka određenog vremena, potreba za tom pristojnošću prestaje.

2. OTVARANJE TEME

Stručna javnost posljednjih godina na brojnim skupovima i okruglim stolovima intenzivno raspravlja o mogućim razlozima nepovjerenja građana u hrvatsko pravosuđe. Postavljaju se složene dijagnoze koje uzroke nalaze uglavnom izvan sustava, a ponajviše u medijima koji potiču lošu sliku pravosuđa u javnosti.⁷ Ipak, sustav jest anakron i nosi sva obilježja post tranzicijskog društva koje nije evoluiralo do očekivane razine. Postupci predugo traju, ne postoji svijest o potrebi odgovarajuće trijaže predmeta, a sudci i dalje sude onako kako se oduvijek sudilo, unatoč svim preobrazbama svijeta koji nas okružuje.⁸

6 Sadašnji čl. 464.a ZPP-a zamijenio je čl. 223.a ZPP-a o utvrđivanju činjenica po slobodnoj ocjeni u sporovima male vrijednosti te je premješten u tridesetu glavu, uz manju nomotehničku doradu, dok je brisan na prijašnjem mjestu iz općeg dijela, osamnaeste glave koja nosi naziv *Dokazi i izvođenje dokaza*. Izmjena se primjenjuje i na postupke u tijeku.

7 *Okrugli stol „Položaj pravosuđa u trodiobi vlasti u Republici Hrvatskoj i njegova društvena odgovornost“*, HAZU, pristup 15. studenoga 2023., <https://www.info.hazu.hr/events/okrugli-stol-polozaj-pravosuda-u-trodiobi-vlasti-u-rh-i-njegova-drustvena-odgovornost/>. Akademik Jakša Barbić u uvodnom izlaganju navodi: *međutim, rad pravosuđa izvrgnut je opravdanim, ali i neopravdanim kritikama i u javnosti se često označava kao disfunkcionalan sustav odgovoran za lošu zaštitu prava građana i društvenih vrijednosti, kao kočnica razvoja društva, posebno gospodarstva. Dojam je bitniji od istine, a ako je dojam o instituciji loš ona gubi svoj autoritet, a onda ne može ispunjavati svoju društvenu funkciju*.

8 Za potpunije razumijevanje utjecaja prethodnog postupka na koncentraciju i brzinu postupka utemeljenog na empirijskom istraživanju v. Juraj Brozović, „Je li prethodni postupak doveo do koncentracije i kraćeg trajanja parničnog postupka?“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 71,

Ubrzana digitalizacija, umjetna inteligencija i ostali fenomeni 21. stoljeća transformiraju odnose nezamislivom brzinom pa se pravna znanost tome mora prilagoditi jer će u protivnom postati samoj sebi svrha. S velikom vjerojatnošću možemo ustvrditi to da nema puno prvostupajnskih sudaca koji su kroz proteklih godinu dana donijeli presudu bez održavanja ročišta jer je to za naše sudce i dalje egzotično područje. Uz to, prvostupajnski sudci ne žele riskirati ukidnu odluku koja bi im se, u konačnici, odrazila na kvalitetu rada i daljnje napredovanje.

Hrvatsko pravosuđe već tradicionalno, na svaku kritiku ima spremnu obranu, a posebno kada se prigovori nedostatnoj učinkovitosti i nerazmjernom trajanju sudskih postupaka. S pravom se tako ističe da su nesređeni javni registri, da građani tradicionalno naginju parnici, a ne, primjerice strukturiranim pregovorima ili medijaciji, da su sudci preopterećeni administrativnim poslovima i nemaju valjano educirano i motivirano sudsko osoblje, da se sudska norma ne temelji na stvarnim pokazateljima, da su plaće male u odnosu na europski prosjek i da su uvjeti rada loši. Sve su to činjenice koje su općepoznate, no tražiti azil u tlapnjama da smo bolji nego što uistinu jesmo, jednostavno više nije održivo.⁹

U tom kontekstu moglo bi se štošta kazati, no sudci i u takvim uvjetima moraju tražiti motiv u svojoj ulozi u društvu, odgovornosti prema hrvatskim građanima i prema najboljem znanju obavljati svoju dužnost savjesno i marljivo. To istodobno znači da se sudci ne mogu ponašati kao da nisu dio društvenog organizma točnije ne mogu egzistirati izvan realiteta. Parnični troškovi koji premašuju vrijednost predmeta spora, stečajevi poslovnih subjekata u kojima vjerovnici ostaju uglavnom nenamireni, nemogućnost učinkovite naplate, razlozi su koji pridonose kaosu u poslovnom okruženju i potiču fizičke i pravne osobe na neispunjavanje obveza. Zakonodavac je postao svjestan tih problema, pa je kako bi ubrzao suđenje, ponudio različita rješenja koja su dijelom plod samostalne inovacije, a donekle i preslikavanja rješenja iz drugih zakonodavstva. Rješenja koja su ponudena možda nisu najbolje pretočena u zakonski tekst, ali svakako čine solidan temelj za radikalnu promjenu dosadašnje paradigme.

3. SPORVI MALE VRIJEDNOSTI (POJMOVNO ODREĐENJE I OPĆE NAPOMENE)

3.1. Europski sporovi male vrijednosti

Nakon ove generalne konceptualne premise možemo prijeći na pojmovno određenje sporova male vrijednosti. Još od *Magna carta libertatum* (1215.) engleski i američki sustav težili su tome da pravda svima bude dostupna i da građani mogu nesmetano uživati svoje pravo na jednostavno, pravično i jeftino postupanje, upravo u onim sporovima za koje bi bili obeshrabreni ići pred redovne sudove zbog predvidivo

br. 5 (2021): 715-766.

9 V. Izvješće o vladavini prava za 2022. Stanje u području vladavine prava u Europskoj uniji od 13. srpnja 2022., SWD (2022) 511 final. U izvješću, poglavlje za Hrvatsku, navodi se da je broj neriješenih predmeta kao i trajanje postupaka i dalje među najvećim u EU-u.

visokih troškova postupka. Konceptija jednostavnih sudova u kojima stranke mogu riješiti svoje prijepore jednostavno, bez puno troškova i odvjetnika okupirala je SAD još od kolonijalnih vremena, a konkretna nastojanja u tom smjeru pojavila su se u šezdesetim godinama 20. stoljeća.¹⁰

Ne postoji međunarodno prihvaćena definicija sporova male vrijednosti, no generalno određenje možemo pronaći u dokumentima i pravnim aktima koji su u naravi različiti, ali ipak imaju bitne zajedničke odrednice. Pri tom valja naglasiti da je glavni cilj mjera u području pravosudne suradnje u građanskim predmetima poboljšati i pojednostavniti pravni okvir kojega nema unutar EU-a, a što se postiže pravnim instrumentima europskoga sekundarnog prava, u pravilu uredbama, ali i direktivama, smjernicama i odlukama.

S obzirom na to da je svaka država članica ovlaštena autonomno uređivati procesne postupke koji se primjenjuje na njezinom teritoriju, unutar EU nailazimo različite modele maličnih postupaka. Ipak, velike promjene u nacionalnim zakonodavstvima nastupile su tek stupanjem na snagu Uredbe (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti.¹¹

Radi se o prvom izvornom kontradiktornom, europskom postupku koji je, zajedno s Uredbom br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog,¹² najavio buduće pravne akte kojima će se unificirati područje europskog parničnog postupka. Obje uredbe izmijenjene su Uredbom br. 2015/2421 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 861/2007 o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti i Uredbe (EZ) br. 1896/2006 o uvođenju postupka za europski platni nalog,¹³ na koju će se dalje u radu pozivati. U kontekstu pokušaja harmonizacije na europskoj razini, kao mogući *soft law* pravni instrument, treba upozoriti i na prijedlog *ELI - UNIDROIT* Model europskih pravila o građanskom postupku – Od transnacionalnih načela do Europskih pravila građanskog postupka, koji obuhvaća i odredbe o postupku o sporovima male vrijednosti i postupku za izdavanje platnog naloga.¹⁴

10 V. Alexander Domanskis, „Small Claims Courts: An Overview and Recommendation“, *University of Michigan Journal of Law Reform* 9, br. 3 (1976): 590-619.

11 Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti, SL L 199, 31.07.2007.

12 Uredba (EZ) br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog, SL L 399, 30.12.2006.

13 Uredba br. 2015/2421 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 861/2007 o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti i Uredbe (EZ) br. 1896/2006 o uvođenju postupka za europski platni nalog, SL L 341, 24.12.2015. (dalje u tekstu: Uredba; Uredba br. 2015/2421). Prošireno je područje primjene na sporove do 5 000 eura, uvedena je mogućnost korištenja videokonferencije i drugih sredstava komunikacije na daljinu, plaćanje sudskih pristojbi na daljinu i poboljšanje pristupa pravosuđu kroz dostupnost podataka i pomoć u ispunjavanju obrazaca.

14 *UNIDROIT*, pristup 22. prosinca 2023., <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/eli-unidroit-rules>.

Uredba se primjenjuje na prekogranične građanske i trgovačke stvari, u svim državama članicama, osim u Danskoj, bez obzira na vrstu suda, kada vrijednost tužbenoga zahtjeva ne prelazi 5 000 eura u vrijeme kada je obrazac tužbenoga zahtjeva zaprimio nadležni sud, isključujući sve kamate, troškove i druge izdatke.¹⁵

Uredba se ne primjenjuje na pitanja u vezi sa statusom ili pravnom sposobnošću fizičkih osoba, imovinskim pravima koja proizlaze iz bračnog odnosa ili odnosa za koji se prema pravu koje se primjenjuje na takav odnos smatra da je riječ o odnosu koji ima učinke usporedive s učincima braka, obvezama uzdržavanja koje proizlaze iz obiteljskog odnosa, roditeljstva, braka ili tazbinskog srodstva, oporukama i nasljeđivanjem, uključujući obveze uzdržavanja koje nastaju na temelju smrti, stečajem, postupcima povezanim s likvidacijom nesolventnih društava ili drugih pravnih osoba, sudskim nagodbama, nagodbama i sličnim postupcima, socijalnom sigurnosti, arbitražom, radnim pravom, najmom ili zakupom nepokretne imovine, uz iznimku tužbi zbog novčanih potraživanja ili povredama privatnosti i prava osobnosti, uključujući klevetu.¹⁶

Uredba obuhvaća i posebne odredbe koje određuju dužnost država članica osigurati strankama mogućnost praktične pravne pomoći pri ispunjavanju obrazaca. Propisana je, također, dužnost osiguravanja dostupnosti informacija o tijelima nadležnim za pružanje pomoći tako da su te informacije dostupne na svim sudovima pred kojima se može pokrenuti europski postupak za sporove male vrijednosti i da im se može pristupiti putem odgovarajućih nacionalnih mrežnih stranica.¹⁷ Što se Hrvatske tiče, moramo biti iskreni i reći da ta dužnost nije u potpunosti ispunjena, budući da su mrežne stranice sudova izrazito nesuvremene i neažurno se uređuju, a nadležnim sudovima nije organizirana ni praktična pomoć za ispunjavanje obrazaca.

Zanimljivo je spomenuti da je još 2017. Američka gospodarska komora u Hrvatskoj, u svom dokumentu pod nazivom *Preporuke za efikasnije vođenje sporova male vrijednosti*,¹⁸ ponudila kvalitetnu analizu maličnih sporova u kojoj je iznijela i vrlo konkretne preporuke. U dokumentu se ističe da su u Hrvatskoj, određeni postupci (zemljišnoknjižni i stečajni postupci) približeni širokom krugu ljudi kroz mogućnost podnošenja pisanih podnesaka u standardiziranim obrascima, kao i obavještavanjem putem sustava elektroničke oglasne ploče. Predložena je primjena sličnih modela u sporovima male vrijednosti. Primjerice, na mrežnim stranicama nadležnih sudova mogle bi biti objavljene upute o rokovima i načinu pokretanja sporova male vrijednosti ili bi se mogli izraditi standardizirani obrasci. Nećemo dublje ulaziti u temu pravne pomoći i neadekvatne informatizacije našeg sustava kojem kronično nedostaje educiranog sudskog osoblja koje bi vodilo računa o potrebama suvremenoga doba, no o tome bi svakako valjalo voditi računa u budućnosti.

15 Početna namjera Europske komisije bila je da se Uredba br. 861/2007 i Uredba br. 1896/2006 podjednako primjenjuju i na domaće građanske i trgovačke sporove i na one s prekograničnim obilježjem. V. Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o europskom platnom nalogu, COM(2004) 173 final, 25.05.2004.

16 Čl. 2. Uredbe br. 2015/2421.

17 Čl. 11. Uredbe br. 2015/2421.

18 *AmChamCroatia*, pristup 22. prosinca 2023., https://www.amcham.hr/storage/upload/doc_library/preporuke_za_efikasnije_vodjenje_sporova_male_vrijednosti_153157.pdf.

Kontekstualno sagledavajući odredbe Uredbe i nacionalnih zakonodavstava, možemo primijetiti da Uredba predviđa pisani postupak koji je daleko jednostavniji i brži negoli većina nacionalnih postupaka, a ponajprije zbog ranije navedene mogućnosti primjene standardiziranih, interaktivnih obrazaca koji dokidaju jezične barijere i smanjuju troškove prijevoda.¹⁹

3.2. Hrvatsko određenje

Ovo poglavlje započet ćemo vrlo konkretno, odnosno s odgovorom na pitanje zašto nacionalni propisi moraju biti usklađeni s europskim postupkom za sporove male vrijednosti. Naime, nakon što nadležni sud izda europski platni nalog, a tuženik protiv njega izjavi prigovor, nastavlja se voditi redovni parnični postupak u skladu s pravom države suda koji je izdao nalog ili pak europski postupak za sporove male vrijednosti. S obzirom na navedeno, u povodu iste tražbine, moguće je provesti dva potpuno različita postupka pred nadležnim nacionalnim sudom.²⁰ Dakle, kada postoji bitna razlika između nacionalnog maličnog postupka i europskoga postupka za sporove male vrijednosti, stranke mogu doći u situaciju da pod jednakim pravilima ne sudjeluju u postupku, a što nužno dovodi do povrede principa pravne sigurnosti i funkcioniranja jedinstvenog unutarnjeg tržišta EU-a.²¹

U Hrvatskoj doktrini tek nedavno je konsenzualno napušten klasični koncept prava po kojem svaki spor jednako vrijedi i zaslužuje isti angažman suda, dok se na sudovima još uvijek nalazi čvrsta utvrda tradicionalnog kadra koji uporno negira realnost. Sada bi bilo uputno podvrći odgovarajućoj kritici mitologiju koja njeguje nedodirljivost domaćih postupovnih pravila, kao čvrstu branu od svih promjena koje diktiraju ekonomske, socijalne i političke prilike na globalnoj razini.

Neki hrvatski autori tako su problematizirali uvriježeno stajalište pravne teorije i prakse, da bi izjednačavanje nacionalnih postupaka s onim predviđenim Uredbom br. 861/2007, olakšalo postupanje nacionalnog sudaca i pridonijelo osnaženju prava na pošteno suđenje. Pa tako Poretti postavlja pitanje: *Je li opravdano ulaganje u specifičnu specijalizaciju sudaca kao i infrastrukturu za rješavanje samo građanskih*

19 Više o standardnim, interaktivnim obrascima, pisanom postupku i prevladavanje jezičnih barijera v: Elena Alina Ontanu i Ekaterina Pannebakker, „Tackling Language Obstacles in Cross-Border Litigation: The European Order for Payment and the European Small Claims Procedure Approach“, *Erasmus Law Review* 5, br. 3 (2012): 169-186.

20 Čl. 507. st. 1. ZPP-a propisuje: *Ako tuženik podnese prigovor protiv europskoga platnog naloga u smislu odredbe članka 16. Uredbe br. 1896/2006, daljnji postupak će se provesti po pravilima europskog postupka za sporove male vrijednosti utvrđenog u Uredbi br. 861/2007., ako su primjenjiva, a ako nisu, po odredbama Zakona o parničnom postupku u povodu prigovora protiv platnoga naloga (članak 445.a, članci 451. do 456.), uz uvažavanje odredaba članka 17. Uredbe br. 1896/2006.*

21 U dokumentu Europske komisije od 9. studenoga 2013., kojim se obrazlagala potreba revizije teksta Uredbe, navodi se da su nacionalni pojednostavljeni postupci, vrlo različiti i u pogledu vrijednosnog praga i u smislu postignute jednostavnosti postupaka. Narušeno tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu zbog neravnoteže između postupovnih sredstava koja su na raspolaganju tužiteljima u različitim državama članicama, zahtijeva snažno djelovanje kako bi se zajamčila ravnopravnost vjerovnika i dužnika.

*prekogrančnih sporova, kako to zahtijeva režim Uredbe br. 861/2007? Može li se očekivati jamstvo jednako kvalitetna postupanja u objema vrstama postupaka?*²² U kontekstu pravne zaštite stranaka: *moguće je čak zapitati se neće li sve to dostatno pritisnuti nacionalne sustave te postupno i gotovo neprimjetno rezultirati onime što je bila inicijalna namjera EK-a, a to je ujednačavanje procedura za rješavanje bagatelnih sporova u nacionalnim sporovima s prekograničnim obilježjem.*²³

Čini se da suština tih dvojbi počiva na skepsi u odnosu na ujednačavanje prava u području koje se ponajprije tiče unutarnjeg tržišta EU-a i koje prvenstveno valja motriti s ekonomskog aspekta. Kako bilo, ti procesi već se odvijaju i nezaustavljivi su, što nas vraća na početak našeg izlaganja u kojem smo u bitnome izložili da sudbina pravne znanosti, ovisi o tome hoće li se razvijati usporedo sa potrebama realiteta ili će promašiti svoju početnu svrhu. Ipak, i autori koji su donekle skeptični u pogledu teme našeg razmatranja, slažu se da bi preuzimanje nekih obilježja europskog postupka za sporove male vrijednosti, kao što su reduciranje ili tek iznimno provođenje glavne rasprave, pisani postupak, korištenje sredstvima moderne komunikacije na daljinu te primjena obrazaca, otvorilo put modernom i ekonomičnom postupku.²⁴

Uopćeno rečeno, a nakon sumarnog sagledavanja svega što nam se činilo važnim istaknuti u kontekstu pojmovne rasprave, kao i teksta Uredbe za europske sporove male vrijednosti, možemo zaključiti da su sporovi male vrijednosti građanski i trgovački sporovi, manjeg iznosa u kojima se prikupljanje procesne građe odvija u sumarnom postupku, pri čemu su isključeni socijalno osjetljivi sporovi (npr. obiteljski, radni, sporovi radi nekretnina, vlasnički sporovi i sl.). Pri određivanju definicije sporova male vrijednosti Hrvatska se odlučila za pozitivno i negativno određenje te dualno određen vrijednosni prag s obzirom na sporove opće nadležnosti i trgovačke sporove. Pozitivno određenje definira sporove male vrijednosti kao sporove u kojima tužbeni zahtjev odnosno potraživanje u novcu ne prelazi 1.320,00 eura, a u postupku pred trgovačkim sudovima 6.630,00 eura te sporove u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi svotu od 1.320,00 eura odnosno 6.630,00 eura, u postupku pred trgovačkim sudovima.

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčana svota, već predaja pokretne stvari čija vrijednost ne prelazi 1.320,00 eura odnosno 6.630,00 eura u trgovačkim sporovima kao i postupci u povodu prigovora protiv platnog naloga.²⁵ Vezano za negativno određenje, zakonodavac propisuje da se sporovima male vrijednosti ne smatraju sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa koje je pokrenuo radnik protiv odluke o prestanku ugovora o radu i sporovi zbog smetanja posjeda.

Dika smatra da pod pojmom tužbeni zahtjev koji se odnosi na potraživanje u novcu: treba razumijevati da se radi o kondemnatornom novčanom tužbenom

22 Paula Poretti, „Postulati prava Europske unije u građanskome parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti“, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske* 10, br. 1 (2019): 331.

23 Poretti, „Postulati prava Europske unije u građanskome parničnom postupku“, 331.

24 Poretti, „Postulati prava Europske unije u građanskome parničnom postupku“, 330.

25 Čl. 458., čl. 460. i čl. 502. ZPP-a.

zahtjevu.²⁶

Kao što se moglo očekivati, negativno određenje, nije unijelo nikakvu dvojbu u vezi s primjenom, no zakonodavac je navođenjem sporova koji se imaju smatrati sporovima male vrijednosti, ostavio prazninu između pozitivnog i negativnog određenja, što je izazvalo određene prijepore u praksi. Prvostupanjski sudovi su pri svojoj prosudbi imali na umu uglavnom negativno određenje. Nasuprot tomu, drugostupanjski sudovi uzimali su u obzir isključivo pozitivno određenje, ne dajući za to nikakve razloge. Takvim pristupom, svoje su obrazloženje izuzeli od svake moguće analize.

Pravna, ali i elementarna logika, nalaže da pri određivanju pojma koji je definiran i pozitivnim i negativnim određenjem (a neka konkretna situacija ne može se podvesti niti pod jedno od tih određenja) treba dati valjane razloge zašto se sud priklonio jednom određenju i dao mu prednost pred onim drugim.²⁷ Takvim obrazloženjima koja počivaju na pravnoj i logičkoj argumentaciji, sudovi pridonose razvoju prava i ne nastupaju prema korisnicima pravnog sustava pukom snagom autoriteta, a što u očima javnosti, posljedično, smanjuje nepovjerenje u pravosuđe.

S obzirom na navedene prijepore koji su se pojavili u praksi, smatramo da pojmovno određenje domaćih sporova male vrijednosti nije propisano tako da otklanja nedoumice i predvidivo će stvarati daljnje poteškoće u primjeni. Zbog toga bi trebalo razmisliti o tome da se negativna definicija razradi po uzoru na Uredbu o europskim sporovima male vrijednosti i da se iz primjene isključe svi sporovi koji u našem društvu imaju osobitu važnost za građane i koji bi mogli rezultirati neželjenim posljedicama na vrijednosti koje se ne mogu, valjano iskazati u novcu.

Positivno određenje pak, valjalo bi rasteretiti od odviše ambiciozne namjere da se njime obuhvate svi sporovi koji bi potpadali pod sporove male vrijednosti, odnosno trebalo bi ga po uzoru na Uredbu, odrediti samo vrijednosnim pragom.

Pritom, autor se ne priklanja ranije iznesenom tumačenju da bi pojam „tužbeni zahtjev koji se odnosi na potraživanje u novcu“ iz trenutačnoga zakonskog određenja, trebalo razumjeti tako da to nužno znači kondemnatorni tužbeni zahtjev. Naime, ne postoji ekonomski ili socijalno opravdan razlog zbog kojeg se deklaratorne ili konstitutivne tužbe koje nisu isključene negativnim određenjem sporova male vrijednosti ne bi mogle smatrati maličnim tužbama (primjerice tužbe radi raskida

26 Mihajlo Dika, „Novelirani postupak u sporovima male vrijednosti“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 30, br. 1 (2009): 4.

27 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske tako u odlukama Pž-3567/2016 od 19. ožujka 2019. i Pž-4420/2017 od 29. listopada 2019. navodi: *Imajući u vidu te zakonske odredbe, proizlazi da se spor u kojem je istaknut tužbeni zahtjev radi objave isprike, ne može smatrati sporom male vrijednosti. Stoga je prvostupanjski sud postupak trebao provesti prema odredbama koje važe za redoviti postupak pred trgovačkim sudovima...* Predmet spora u ovoj pravnoj stvari je utvrđenje da ne postoji pravni odnos (tuženikova tražbina na temelju koje je on poslao zadužnice na plaćanje), zabrana naplate po zadužnicama radi isplate te nepostojeće tražbine i povrat zadužnica tužitelju. *Drugi dio tužbenog zahtjeva koji glasi na isplatu neodređenog iznosa, posljedica je prvog dijela zahtjeva na utvrđenje i zabranu naplate zadužnice. Stoga sve ono što je tijekom postupka i u obrazloženju presude navedeno u ovom sporu, kao sporu male vrijednosti i njegovim posebnostima, ne može imati pravni učinak.*

ugovora, utvrđenje ništetnosti ili povrata zadužnice).²⁸

Podsjetimo da je u duhu koncepta maličnih sporova da se iz tih posebnih postupaka isključuju samo oni sporovi koje stranke doživljavaju kao elementarno značajne za njihove temeljne vrijednosti, zbog pojednostavljenog postupka koji bi mogao naštetiti njihovim interesima.

Uz to, autor je u svojoj sudačkoj praksi uočio da stranke kod deklaratornih i konstitutivnih tužbi vrlo često označavaju odviše nisku vrijednost predmeta spora. Tako nesumnjivo manipuliraju sudskim troškovima, a posebice sudskim pristojbama koje su ionako suviše niske u odnosu na europski prosjek, a pune državni proračun i tako pridonose općem boljitku, što je dodatni argument koji podupire naš stav.

4. TRIJAŽA PREDMETA I PROVOĐENJE POSTUPKA

U ovom našem izlaganju, učinit ćemo korak dalje i ustvrditi kako odmjeravanje snaga tradicionalista i novog vala praktičnih pravnika još uvijek traje, no čini se da je u pogledu sporova male vrijednosti postignut razuman konsenzus. U prilog navedenoj tvrdnji govori i činjenica da posebni postupak u sporovima male vrijednosti ili pak posebne sudove specijalizirane za takve sporove imaju Danska, Estonija, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luxemburg, Malta, Nizozemska, Norveška, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovenija, Švedska, i Španjolska.²⁹

Prije nego krenemo na domaće odredbe koje uređuju postupke u sporovima male vrijednosti, razmotrit ćemo kako je zakonodavac zamislio postupanje s obzirom na predvidivu kompleksnost predmeta. Pri tom valja naglasiti da svaki predmet ne zaslužuje isti tretman suda, zbog čega je potrebno napraviti odgovarajuću trijažu koja će omogućiti organizaciju raspoloživih resursa i prilagoditi postupanje potrebama konkretnog dokaznog postupka.

Što se potonjeg tiče, čitajući odredbe ZPP-a smisleno, a pritom vodeći računa o cjelini zakonskog teksta, autor smatra da je svrsishodno i uputno, za potrebe ovog rada, podijeliti postupke prema njihovoj kompleksnosti, i to na složene, relativno složene i jednostavne.³⁰ Bitno je istaknuti i to da je stadij prethodnog ispitivanja tužbe u kojem sud ispituje procesne pretpostavke i razmatra procesna pitanja koja su od značaja za daljnji tijek postupka te dostavlja tužbu tuženiku na odgovor zajednički

28 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske u odluci Pž-5617/2021 od 24. siječnja 2023. obrazlaže: *Navedenim je odredbama jasno utvrđena pozitivna definicija onoga što se smatra sporom male vrijednosti, pa svi sporovi čiji se tužbeni zahtjev odnosi na nešto drugo ne predstavljaju spor male vrijednosti, bez obzira na u vrijednost predmeta spora koja je navedena u tužbi. Slijedom navedenog, predmetni spor nije spor male vrijednosti, jer se njime traži utvrđenje ništetnosti Ugovora i Izjave ... Predmet spora je zahtjev tužiteljice da se utvrdi ništetnosti Ugovora o unosu stvari u društvo s ograničenom odgovornošću od 13. veljače 2004... kao i zahtjev da se utvrdi ništetnom izjava tuženika Jose dana 13. veljače 2004.*

29 Podatci dostupni na portalu *Europska pravosuдна mreža*, pristup 2. veljače 2024., https://e-justice.europa.eu/42/HR/small_claims, <https://www.google.com/search-justice.europa.eu>.

30 Takvu načelnu kategorizaciju svaki sudac morao bi imati na umu već u startnoj poziciji, kako bi pravilno i u duhu zakona mogao provesti zakonit i racionalan postupak primjeren važnosti i specifičnosti pojedinog spora.

za sve postupke.

U redovnim (složenim) postupcima sud uvijek održava pripremno ročišta, izrađuje plan upravljanja postupkom, zaključuje prethodni postupak i zakazuje glavnu raspravu. Pripremno ročište počinje izlaganjem tužbe i odgovora na tužbu, nakon čega sud raspravlja o prijedlozima stranaka, činjeničnim navodima i dokazima.³¹ Sud dalje svakoj stranci omogućava da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke, a u mjeri u kojoj je to potrebno, i da se izjasni o pravnim pitanjima spora. Samo kad je to zakonom određeno sud je ovlašten odlučiti o zahtjevu o kojem protivnoj strani nije bila dana mogućnost da se izjasni, a sud ne može niti utemeljiti svoju odluku na pravnoj osnovi koja je bitno različita od one o kojoj se u postupku raspravljalo i koju savjesna i brižljiva stranka nije mogla predvidjeti.³²

Pravna pitanja koja će potencijalno biti predmet raspravljanja, budući da mogu stvoriti smetnje za daljnji tijek postupka, su: da o tužbenome zahtjevu već teče parnica, da je stvar pravomoćno presuđena, da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba, da se tužitelj u prijašnjoj parnici odrekao tužbenoga zahtjeva, da ne postoji pravni interes tužitelja za podnošenje tužbe, da rješavanje o tužbenom zahtjevu ne ide u sudsku nadležnost, da sud nije stvarno ili mjesno nadležan, te je li svrsishodno o tim prigovorima raspravljati i odlučivati odvojeno od glavne stvari ili zajedno s njom.³³ Pravna osnova, u biti znači pravnu kvalifikaciju spora kako je stranke razumiju, a raspravljanje o pravnoj osnovi sa sudcem koji bi pri tom morao otvoreno pravosuditi iznimno je značajno zbog toga što stranke koje poznaju radne teze suda, mogu usmjeravati dokazni postupak i mogu predložiti odgovarajuće dokazne prijedloge koje će presudu iznenađenja svesti na najmanju moguću mjeru.³⁴

Kod relativno složenih postupaka, sud će na pripremnom ročištu rješenjem zaključiti prethodni postupak i na istom ročištu održati i zaključiti glavnu raspravu u kojem slučaju neće izrađivati plan upravljanja postupkom.³⁵ Radi se o predmetima u kojima odlučne činjenice nisu sporne ili se prijepor smješta u domenu prava, o predmetima u kojima stranke nisu predložile izvođenje dokaza te o predmetima u kojima su stranke spisu predmeta priložile dovoljno materijalnih dokaza na temelju kojih sud može donijeti odluku. Sud neće, do održavanja pripremnog ročišta, znati, hoće li stranke predložiti izvođenje nekog dokaza, pa je zato iznimno važno adekvatno se pripremiti za ročište kako bi sud mogao odlučiti o svim dokaznim prijedlozima stranaka.

31 Čl. 292. st. 1. ZPP-a.

32 Čl. 5. ZPP-a.

33 Čl. 288. st. 2. u vezi s čl. 301. st. 1. ZPP-a.

34 Siniša Triva, Velimir Belajac i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 1986.), 119. *Tek primjena izložene radne metode može spriječiti neželjenu konstataciju do koje dolazi prekasno, razmatranjem sučeve odluke-da su u toku raspravljanja učinjeni bitni propusti koji su u pravilu posljedica drugačijeg poimanja prirode spora nego što je poimanje suda. Da je stranka prije poznavala koncepciju kojom se rukovodi sud pri prikupljanju i ocjenjivanju procesne građe, bila bi jamačno poduzela druge aktivnosti radi osiguranja svog uspjeha.*

35 Čl. 292.a st. 2. ZPP-a.

Kod složenih postupaka, stranke će u pravilu predložiti izvođenje dokaza o čemu će se raspravljati u okviru pripremnog ročišta, jednako kao i o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge, odnosno pobijaju prijedloge protivnika. Samo izvođenje dokaza sud određuje rješenjem u kojem označava spornu činjenicu o kojoj treba izvesti dokaz i dokazno sredstvo kojim će tu činjenicu utvrditi, dok je dokazne prijedloge koje ne smatra važnim za odluku dužan odbiti i naznačiti razlog odbijanja.³⁶ Rješenje o izvođenju dokaza, po logici stvari, čini sastavni dio plana upravljanja postupkom.³⁷

Ono što je za ovaj rad posebno važno i čini samu bit našeg razmatranja, odnosi se na ovlast sudca da u maličnim sporovima provede pisani postupak i donese presudu bez održavanja ročišta, što je iznimka od općeg pravila koje vrijedi za redovne postupke.³⁸

Po prirodi stvari svi malični sporovi neće biti pogodni za provođenje pisanog postupka. U nekim sporovima bit će potrebno provoditi dokaze koje su stranke predložile, posebno ako sudac neće u spisu imati dovoljno procesne građe na kojoj će moći utemeljiti svoju odluku.³⁹ Naime, malični sporovi mogu biti relativno složeni, pa čak i složeni s obzirom na dokazni postupak koji sud mora provesti da bi donio zakonitu i na pravilno utvrđenim činjenicama zasnovanu odluku. S obzirom na naprijed navedeno, projekcija mogućeg tijeka postupka u maličnim sporovima, za potrebe ovog rada, svedena je na tri moguće inačice koje, radi boljeg razumijevanja i lakšeg snalaženja u daljnjem tekstu, prikazujemo u grafičkom prikazu.

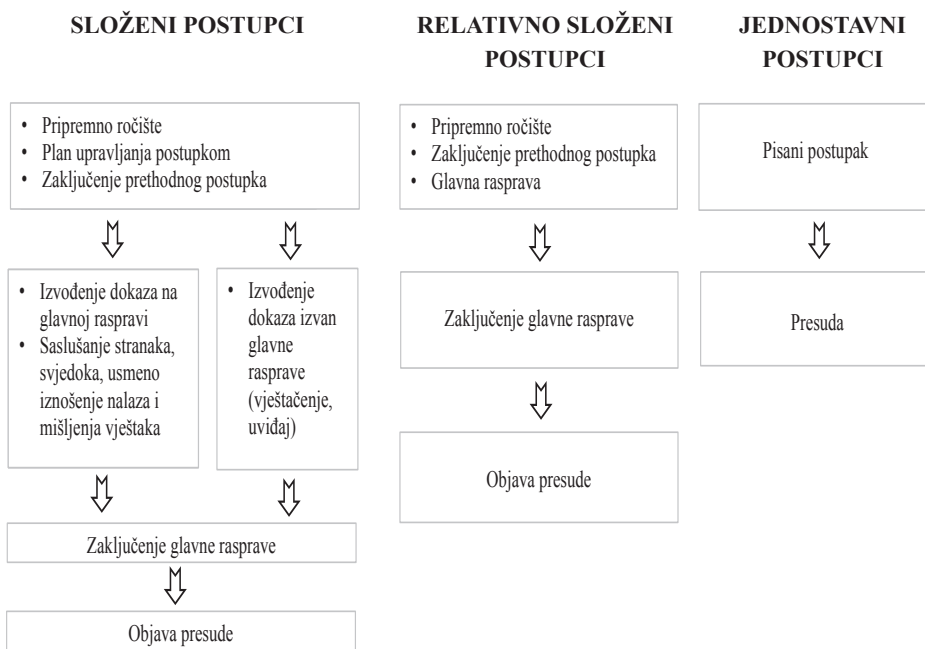
36 Protiv rješenja kojim se određuje ili odbija izvođenje dokaza nije dopuštena posebna žalba. Sud nije u daljnjem tijeku parnice vezan za svoje prijašnje rješenje o izvođenju dokaza (čl. 292. st. 5. i 6. ZPP-a).

37 Plan upravljanja postupkom treba sadržavati: sažetak spornih činjeničnih i pravnih pitanja, dokazna sredstva za utvrđivanje spornih činjenica, rok za pribavljanje dokaznih sredstava koja je tek potrebno pribaviti, rok za podnošenje pisanih očitovanja stranaka na navode protivne stranke te nalaz i mišljenje vještaka, datum i vrijeme održavanja ročišta za glavnu raspravu odnosno ako se glavna rasprava treba održati na više ročišta, sud će utvrditi datum i vrijeme održavanja svih sljedećih ročišta za glavnu raspravu vodeći računa o razumnom trajanju postupka. (čl. 292.a st. 4. i 5. ZPP-a).

38 Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, u pravilu, na temelju usmene, neposredne i javne rasprave (čl. 4. ZPP-a).

39 U praksi se često radi o obvezno pravnim ugovorima kod kojih nije obvezna pisana forma, pa će sve okolnosti vezane uz pregovore, sklapanje i ispunjenje ugovora biti moguće utvrditi provođenjem dokaza saslušanjem stranaka i svjedoka. Također, vrlo česta situacija kod tužbi za naknadu štete je da se visina štete ne može utvrditi bez provođenja vještačenja.

Tablica 1. Grafički prikaz prvostupanjskog postupka u sporovima male vrijednosti

Iz ponuđenoga grafičkoga prikaza, uočava se da sudac ima mogućnost: izraditi plan upravljanja postupkom i provesti glavnu raspravu ili provesti pripremno ročište i na istom ročištu zaključiti prethodni postupak i provesti glavnu raspravu ili provesti pisani postupak bez održavanja ročišta i na temelju dostupne procesne građe donijeti odluku. Sudac je dužan u svakom slučaju procijeniti što je najsvrsishodnije, vodeći pritom računa o pravima stranaka koja ne smiju biti povrijeđena sumarnim postupanjem suda.

Triva i Dika, ocjenjujući široka ovlaštenja suda u maličnim predmetima načelno pozitivnim, ipak upozoravaju: *Ovlaštenje prvostupanjskog suda da definitivno sudi o činjeničnoj osnovi spora izvor je velike moći i razlog velike odgovornosti suda.*⁴⁰ U tom smislu, problem će sigurno predstavljati i formiranje dobrih sudačkih kadrova, *a formiranje dobrih sudačkih kadrova teži je i mukotrpniji posao od izrade dobrih zakona.*⁴¹ Hoće li sudci koristiti ovu izuzetnu priliku koju im pruža zakon, pokazat će vrijeme, *no zakažu li moralne kočnice koje trebaju spriječiti arbitrarnost, ova mjera može nanijeti više štete nego koristi.*⁴²

40 Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 822.

41 Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 822.

42 Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 822.

Zakonodavac je u maličnim sporovima propisao rokove u kojima bi sud morao okončati postupak pred prvostupanjskim,⁴³ kao i pred drugostupanjskim sudom,⁴⁴ kako bi osvijestio odgovornost sudaca za sumarno provođenje postupka, a vjerojatno i potaknuo sudce na primjenu pisanog postupka. No, to nije proizvelo željeni učinak jer pravi problem leži u inertnosti sudačkoga kadra koji nije sklon napuštati zonu komfora i jurišati u područje diskrecije koje je puno nepoznanica. Ipak, dio odgovornosti za takav pristup suđenju i birokratskom promišljanju hrvatskih sudaca treba tražiti šire od samog izbora sudaca.

Rodin tako u svom radu *Diskurs i autoritarnost u europskoj i postkomunističkoj pravnoj kulturi*, analizirajući pravnu kulturu post tranzicijskih društava ponire u socijalne, političke i kulturološke razloge takvog stanja birokratizacije i intelektualne zarobljenosti sudaca koji dolaze iz tih sustava te postavlja dijagnozu: *odnos između zakonodavne i sudbene vlasti, i što je još važnije, kulturološki uvjetovan nedostatak očekivanja da ga je potrebno mijenjati, predstavlja prepreku razvoju samosvijesti sudbene vlasti, potiskuje diskurs, delegitimira suce i stranke u postupku kao sudionike diskursa.*⁴⁵ I dodaje: *Tako se odašilje jasan signal da suci ostaju instrumentalni dio državne vlasti te da moraju ograničiti svoju interpretativnu ulogu*⁴⁶ ... zbog toga je među pripadnicima pravničke profesije u zemljama postkomunističke Europe uspostavljen široki konsenzus da suci svoje odluke moraju temeljiti na strogo čitanju pravnoga teksta i znanstvenom uvidu u zakonitosti pravnog sustava koje je moguće objektivno spoznati i primijeniti.⁴⁷

Autor ovom premisom zaključuje ovo poglavlje i u daljnjem tekstu pozabavit će se pisanim postupkom koji je bitna novina u procesnom zakonu i diskrecijskom odlukom.

5. PISANI POSTUPAK

5.1. Načelo pisanosti

U općem dijelu parničnog postupka propisano je da se parnične radnje na ročištu provode usmeno, a izvan ročišta pisano. Tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopćenja koji se daju izvan rasprave podnose se pisano (podnesci).⁴⁸ U parničnom postupku prisutna su oba načela, s time da u prethodnom postupku i postupku po pravnim lijekovima prevladava načelo pisanosti,

43 Čl. 461. ZPP-a propisano je: U postupku u sporovima male vrijednosti postupak pred prvostupanjskim sudom mora se okončati u razumnom roku, a svakako u roku kraćem od godine dana od podnošenja tužbe.

44 Čl. 467. st. 4. ZPP-a propisano je: U postupku u sporovima male vrijednosti drugostupanjski sud dužan je odlučiti o žalbi u razumnom roku, a svakako u roku kraćem od šest mjeseci od primitka žalbe na drugostupanjskom sudu.

45 Siniša Rodin, „Diskurs i autoritarnost u europskoj i postkomunističkoj pravnoj kulturi“, *Politička misao* 42, br. 3 (2005): 54.

46 Rodin, „Diskurs i autoritarnost“, 54.

47 Rodin, „Diskurs i autoritarnost“, 57.

48 Čl. 14. i 106. st. 1. ZPP-a.

dok u stadiju glavne rasprave prevladava načelo usmenosti. Prije nego što krenemo u razmatranje zakonskog teksta i posvetimo se načelu pisanosti u maličnim sporovima, držimo važnim napomenuti da se u doktrini još uvijek nerijetko rabi termin načelo pismenosti umjesto pisanosti, a što je jezično u potpunosti pogrešno, s obzirom na to da pismenost znači sposobnost čitanja i pisanja, a pod načelom pisanosti podrazumijevamo poduzimanje radnji u pisanoj formi.⁴⁹

Potpuna promjena u pristupu maličnim sporovima dogodila se unosenjem dva nova stavka, otprilike malo prije sredine, vrlo opsežnog čl. 461.a ZPP-a. Stavkom 3. čl. 461.a ZPP-a propisano je da je postupak u sporovima male vrijednosti pisani postupak. Stavak 4. istoga članka razrađuje prethodni stavak i propisuje da će sud u sporovima male vrijednosti održati ročište ako to smatra potrebnim radi provođenja dokaznog postupka ili ako barem jedna od stranaka podnese takav obrazloženi prijedlog. Sud će rješenjem odbiti prijedlog stranke za održavanje ročišta ako smatra, s obzirom na okolnosti slučaja, da se pravično vođenje postupka može osigurati i bez održavanja ročišta.⁵⁰ Po prirodi stvari, rješenjem kojim sud odbija prijedlog za održavanje ročišta istodobno je nužno odbiti i dokazne prijedloge stranaka koji se mogu provesti isključivo na ročištu za glavnu raspravu.⁵¹

Sam pisani postupak određen je u pogledu dinamike poduzimanja radnji. Tužba se uvijek dostavlja tuženiku na odgovor, dok su stranke dužne najkasnije u tužbi, odnosno odgovoru na tužbu iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica.⁵² U povodu prigovora protiv platnog naloga, odnosno prigovora protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave tužitelj je dužan najkasnije u podnesku predanom sudu u roku od 15 dana od dostave prigovora protiv platnog naloga odnosno rješenja kojim je stavljeno izvan snage rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u dijelu kojim je određena ovrha, iznijeti sve činjenice na kojima temelji svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica te predložiti održavanje usmene rasprave. Tuženik je pak dužan najkasnije u roku od 15 dana od primitka gore navedenoga tužiteljeva podneska iznijeti sve činjenice na kojima temelji svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica te predložiti održavanje usmene rasprave. Na navedene obveze stranaka, sud je dužan upozoriti stranke u rješenju kojim poziva na podnošenje pisanog odgovora na tužbu, rješenju koje se dostavlja tuženiku uz prigovor protiv platnog naloga, odnosno u rješenju kojim je stavljeno izvan snage rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave u dijelu kojim je određena ovrha.⁵³

To je stadij postupka u kojem su stranke dužne predložiti održavanje ročišta radi provođenja dokaznog postupka. U praksi se pojavilo pitanje radi li se o instruktivnim

49 Usp. Buljan, „Načelo ‘pisanosti’ u postupku pred trgovačkim sudovima“, 391-398.

50 Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog stranke za održavanje ročišta nije dopuštena posebna žalba (čl. 461.a, st. 4. ZPP-a).

51 Izvođenje dokaza određuje sud rješenjem u kojemu će se naznačiti sporna činjenica o kojoj treba izvesti dokaz i dokazno sredstvo. Predložene dokaze koje ne smatra važnim za odluku sud će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja (čl. 292. st. 2. i 4. ZPP-a).

52 Čl. 461.a st. 1. i 2. ZPP-a.

53 Čl. 461.a st. 8. ZPP-a.

ili prekluzivnim rokovima za poduzimanjem navedenih parničnih radnji. Ako pogledamo st. 9., 10. i 11. analiziranog članka, možemo doći do odgovora na to pitanje. Stavkom 10. propisano je da nove činjenice i nove dokaze koje su stranke iznijele, odnosno predložile na pripremnom ročištu protivno st. 9. ovoga članka sud neće uzeti u obzir, a st. 11. određeno je da će u postupku u sporovima male vrijednosti sud na pripremnom ročištu zaključiti prethodni postupak i na istom ročištu održati glavnu raspravu, osim ako zbog okolnosti slučaja iz st. 9. čl. 461.a ZPP-a to nije moguće. U st. 9. propisano je da stranke mogu na pripremnom ročištu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti u tužbi, odgovoru na tužbu ili u podnescima iz st. 6. i 7. ovoga članka. Dakle, radi se o prekluzivnim rokovima koji ne dovode do prekluzije jedino ako sud odluči drukčije, a to će biti samo ako stranke dokažu da se propuštanje iznošenja činjenica i dokaza dogodilo bez njihove krivnje.⁵⁴

Radi što smislenijeg zaključenja ovog poglavlja, bez ambicije formiranja konačnog zaključka, iznosimo tek načelnu opservaciju. Možemo reći da nas ovakav neočekivani obrat u maličnim sporovima, vjerojatno nije trebao iznenaditi s obzirom na dosadašnja lutanja zakonodavca.⁵⁵ No, bez obzira na to, ipak je iznenađujući način na koji je zakonodavac uveo u zakon tako veliku promjenu koja će promijeniti dosadašnji pristup suđenju u maličnim sporovima. Naime, pisani postupak bojažljivo je uvršten u treći i četvrti stavak članka, koji broji čak jedanaest stavaka. Time je njegova važnost, na neki način, premalo naglašena, odnosno doživjela je svojevršno utapanje u glomaznom tekstu članka. Ne možemo se oteti dojmu da je zakonodavac gotovo nesvjestan radikalne promjene koju je uveo u naš procesni zakon, a koja je vjerojatno posljedica refleksnog prepisivanja Uredbe za europske sporove male vrijednosti. Kako bilo, drastična promjena je pred nama i čeka svoju primjenu u praksi. Prema njoj ne treba biti pretjerano skeptičan, jer korespondira s globalnim trendovima i odraz je logičnog procesa preobrazbe prava, koje se odvija pod utjecajem zbilje.

5.2. Diskrecijska ocjena

Europski postupak male vrijednosti pisani je postupak.⁵⁶ U tom kontekstu, važno je istaknuti da sud samostalno odlučuje o načinu izvođenja dokaza i opsegu dokaza koji su potrebni za donošenje odluke, pri čemu se dužan služiti najjednostavnijom i najmanje opterećujućom metodom. Hrvatski postupak male vrijednosti također je, u pravilu, pisani postupak.

Sudeći po zakonskom tekstu koji smo analizirali u prethodnom poglavlju, ocjena suda o provođenju pisanog postupka, jednako kao i kod europskog postupka

54 Teret dokaza o tome je li neki propust nastao *bez krivnje*, na strani je onoga koji to tvrdi, pri čemu druga strana to može osporavati.

55 Usputno rečeno, zakonski tekst, nomotehnički je neuredan, nije pisan u duhu hrvatskoga jezika i postaje neprohodniji sa svakom novom izmjenom i dopunom.

56 Usmene rasprave trebalo bi održavati samo iznimno ako odluku nije moguće donijeti na temelju pisanih dokaza ili kada se sud na zahtjev stranke suglasi s održavanjem usmene rasprave (Uvodna izjava, t. 11. Uredbe br. 2015/2421).

male vrijednosti, u naravi je diskrecijska. Diskrecijska ocjena ne znači potpunu arbitrarnost pri odlučivanju, ali svakako predstavlja jedan od oblika slabije vezanosti pravnom normom. U naravi same diskrecijske ocjene sloboda je odabira između više zakonom propisanih mogućnosti, koje su generalno i apstraktno unaprijed određene kao jednako vrijedne.

Prema Krbeku, primjenjivač zakonom propisane alternative mora se rukovoditi interesima službe i okolnostima konkretnog slučaja, a što isključuje arbitrarnost.⁵⁷ U svakom slučaju, primjenjivač diskrecijske ocjene nesumnjivo primjenjuje pozitivnu pravnu normu, ali istodobno sam bira između više mogućnosti. Krbek se pita Što znači ovo njegovo ukupno djelovanje, da li je to primjena prava ili stvaranje prava?⁵⁸ i istodobno odgovara: Očigledno su zastupljena oba elementa. Da li ćemo priznati, da se ovdje radi o stvaranju prava, zavisi o principijelnom stavu, koji zauzimamo u pitanju procesa stvaranja prava uopće.⁵⁹ U svakom slučaju, prema Krbeku, preči je duh zakona nego slovo zakona, a taj duh su zapravo same ideje na kojima počiva i iz kojih je ponikao zakon. Suviše jak pravni formalizam podređuje duh zakona njegovom slovu, a pravo je mnogo više nego obična negacija, zabrana i ograničavanje.⁶⁰

Prethodno razmatrana norma koja propisuje postupanje suda u nacionalnim maličnim sporovima, daje sudcu dvije ravnopravne mogućnosti: zasnovati odluku na temelju pisanih dokaza odnosno dokumentacije koju su stranke privile spisu predmeta ili održati ročište i provesti uobičajeni dokazni postupak. Pri toj diskrecijskoj ocjeni sudac, dakle mora izabrati onu mogućnost koja je primjerena konkretnom slučaju i koja utjelovljuje duh zakona. Početno teorijsko razlaganje, prekinut ćemo hipotetičkim primjerom koji čini svojevrsan sudski klasik.

Uzmimo da je tužitelj u sporu male vrijednosti spisu predmeta priložio račun u iznosu od 300,00 eura (koji je pri tom tuženik djelomično podmirio), narudžbenicu, otpremnicu i pisane iskaze svjedoka koji su iskazali da je naručena roba isporučena tuženiku. Tuženik je paušalno osporio potraživanje, pri čemu nije osporio pisane iskaze, niti da je proveo račun kroz poslovne knjige i koristio pravo na odbitak pretporeza te nije osporio da je račun zaprimio i da ga je djelomično podmirio. Pritom, niti jedna strana nije predložila održavanje ročišta.

Kod takvih okolnosti slučaja, sud će imati na raspolaganju dva jednako vrijedna izbora (što čini suštinu diskrecijske ocjene): cijeniti dokaze koji su priloženi spisu predmeta i donijeti presudu bez održavanja ročišta ili pak održati ročište. Ako bi sud odlučio održati ročište, što može i bez prijedloga stranaka, morao bi uzeti u obzir da su stranke prekludirane u pravu na predlaganje dokaza i iznošenje činjenica, pa se postavlja logično pitanje, što bi se uopće na ročištu moglo dogoditi, a da bi to promijenilo ishod postupka? Svaki dokazni prijedlog iznesen na pripremnom ročištu sud ne bi, u pravilu, trebao uzeti u obzir, a valjalo bi imati na umu i zakonsku predmnijevu iz odredbe čl. 221.b ZPP-a, koju bi tuženik teško oborio, jer je jasno

57 Ivo Krbek, *Diskreciona ocjena* (Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1937.), 47.

58 Krbek, *Diskreciona ocjena*, 218.

59 Krbek, *Diskreciona ocjena*, 218.

60 Krbek, *Diskreciona ocjena*, 213.

da je knjižio predmetni račun, budući da ga je djelomično i podmirio. Kod takvog stanja stvari bilo bi oportuno izabrati pisani postupak, a u tom slučaju to bi valjalo i obrazložiti u presudi. Sud će biti dužan obrazložiti zbog čega se odlučio upravo za provođenje pisanog postupka, a ne za održavanje ročišta, vodeći se u odlučivanju argumentima koje smo iznijeli u samom primjeru.⁶¹

S obzirom na postojeće uređenje razlog zbog kojeg se sud opredijelio za neprovođenje ročišta može biti i čl. 464.a ZPP-a koji propisuje da ako sud ocijeni da bi utvrđivanje činjenica važnih za rješenje spora moglo biti povezano s nerazmjernim teškoćama i troškovima, o postojanju tih činjenica zaključit će po slobodnoj ocjeni uzimajući u obzir isprave koje su stranke priložile. Navedena odredba ovlašćuje sudca na utvrđivanje postojanja činjenica po slobodnoj ocjeni. Sudac, u pravilu ocjenjuje postojanje neke činjenice na razini izvjesnosti, što se može zaključiti iz čl. 221.a ZPP-a koji propisuje da ako sudac na temelju izvedenih dokaza ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju činjenice zaključuje po pravilima o teretu dokazivanja. Iz čl. 464.a ZPP-a, proizlazi da se u sporovima male vrijednosti činjenice utvrđuju na razini pretežite vjerojatnosti. Pretežita vjerojatnost nije tek puka utvrđenost odnosno obična vjerojatnost. To je razina uvjerenosti sudca u postojanje neke činjenice koja ne isključuje svaku razumnu sumnju, ali ipak nije lišena ni pravila logike, iskustva suđenja, kao ni ocjene dostupnih dokaza (isprava i drugih likvidnih dokaza) koje sud može pribaviti na najmanje otegotan način, koji pri tom ne bi trebao postupak učiniti tegobnim za stranke.⁶²

Ocjena suda o postojanju odlučnih činjenica na razini pretežite vjerojatnosti, još uvijek predstavlja pravnu avangardu. Problem je također u tome što zakonodavac nije jasnije propisao da se o postojanju činjenica u maličnim postupcima odlučuje na razini pretežite vjerojatnosti, pa je moguće da neki sudci ne razumiju zakonski tekst na taj način. Podsjetimo se da sud samostalno odlučuje o načinima i opsegu izvođenja dokaza, s time da je dopušteno (iako nije izričito propisano kao u tekstu Uredbe) koristiti pisane izjave svjedoka, vještaka ili stranaka kao dokazni materijal što će itekako poslužiti sudcu u obrazlaganju presude bez održavanja ročišta. Kako je načelo pisanosti osnovno načelo u maličnim postupcima, sud izvodi dokaz vještačenjem ili saslušanjem svjedoka i stranaka jedino ako odluku nije moguće donijeti na temelju pisanih dokaza.

Važno je istaknuti da drugostupanjski sudovi ne smiju ulaziti u samu diskrecijsku ocjenu sudca, već su ovlašteni eventualno propitkivati granice te ovlasti i samu svrhu radi koje je diskrecijska ovlast sudca primijenjena u konkretnom slučaju. To iz razloga što mogućnost diskrecijske ocjene proizlazi iz samog zakona. Jasno je da su sudci dužni kretati se unutar granica danog ovlaštenja, u skladu sa svrhom zbog koje je to ovlaštenje dano. U maličnim sporovima ta svrha bit će najprije sadržana u potrebi da troškovi postupka ne premašuju vrijednost predmeta spora kao i u poštovanju propisanog roka za rješavanje tih sporova.

61 U obrazloženju presude mora biti navedeno zašto sud smatra da se pravično vođenje postupka može osigurati i bez održavanja ročišta i zašto time stranci koja je izgubila spor nije uskraćeno pravo na pristup sudu.

62 Usp. Buljan, „Novo uređenje postupaka u sporovima male vrijednosti“, 1-18.

Galič ističe da je: *jedna od općih karakteristika modernog razvoja građanskoga procesnog prava mogućnost sučeva izbora i prilagođavanja koje se, između ostalog, odražava i u većoj upotrebi pravnih standarda i pravnih norma apstraktnog sadržaja i u procesnom pravu, a sve češće i u pravu diskrecije.*⁶³ Isto tako naglašava: *prevladavajuće je mišljenje sasvim suprotno i rašireno je oštro protivljenje mogućnosti da se sucu u postupku otvorenijim normama, diskrecijom, davanjem mogućnosti izbora između više ponuđenih načina za vođenje postupka omogućiti više slobode.*⁶⁴ Zbog toga nas ni ne treba čuditi: *da protivljenje većoj slobodi suca u formiranja postupka dolazi od onih koji ni inače nemaju poštovanja prema sudskoj vlasti. Paradoksalno je, međutim, i zabrinjujuće da dolazi i od onih koji sebe predstavljaju zaštitnicima sudske vlasti, a često i od samih sudaca. Protivljenje većoj slobodi sudaca u oblikovanju postupka, naime, u biti se temelji na nepovjerenju u suce, u sudove i u sudsku vlast u cjelini.*⁶⁵

Otpor sudaca naspram veće sudačke slobode tema je koju smo dotaknuli u ovom radu i čini temeljni razlog neprimjene diskrecijske ovlasti suda u maličnim postupcima. Kada taj otpor splasne, znat ćemo da smo zakoračili u dobrom smjeru.

6. ZAKLJUČAK

Zakoni se pod utjecajem zbilje mijenjaju i upravo u tome postižu svoj kontinuitet. Zbog toga je pohvalno da je i hrvatski zakonodavac, upravo u maličnim sporovima, popratio trendove modernog sudovanja i potrebe građana i poduzetnika za efikasnim suđenjem koje neće prouzročiti velike troškove. S obzirom na to da je diskrecijska odluka velika novina u domaćem građanskom procesnom pravu te je do sada bila specifikum upravnog sudovanja, za očekivati je da će izazvati potrebu za promjenom načina razmišljanja, kako prvostupanjskih, a tako i sudaca viših sudova, koji su do sada pokazivali vrlo formalan pristup suđenju. Na tu potrebu možemo gledati kao na priliku za napredak. Ono što je sigurno, jest da nam je potreban smisleniji pristup pravu, koji smo kao država članica EU-a već odavno morali integrirati u sustav pravnog obrazovanja, a koji bi s vremenom profilirao drukčiji sudački kadar. Načelo pisanosti, posebni sudovi za sporove male vrijednosti, korištenje unificiranih, interaktivnih obrazaca koji su dostupni na mrežnim stranicama sudova, europska su i svjetska realnost koju ne možemo negirati. Zakašnjela odluka, u očima stranaka, najlošija je odluka i siguran je pokazatelj neučinkovitosti sustava. Za društvo u cjelini, bitno je osloboditi resurse sudova kako bi se mogli baviti kompleksnijim i društveno značajnijim predmetima. Trijumfalistički pohod zakonodavca na zakonski tekst stoga valja motriti donekle blagonaklono, no prave promjene u pristupu suđenju neće biti bez sveobuhvatne i planske preobrazbe sustava u cjelini.

63 Aleš Galič, „Ograničenje mogućnosti iznošenja novota i cilj građanskog parničnog postupka“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 63, br. 3-4 (2013): 817.

64 Galič, „Ograničenje mogućnosti iznošenja novota“, 817.

65 Galič, „Ograničenje mogućnosti iznošenja novota“, 817.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Brozović, Juraj. „Je li prethodni postupak doveo do koncentracije i kraćeg trajanja parničnog postupka?“ *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 71, br. 5 (2021): 715-766.
2. Buljan, Iva. „Europski sporovi male vrijednosti“. U: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 26.*, ur. Đuro Sessa i Marina Lovrić, 345-352. Zagreb: Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, 2019.
3. Buljan, Iva. „Načelo ‘pisanosti’ u postupku pred trgovačkim sudovima“. U: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 28.*, ur. Đuro Sessa, Marina Lovrić i Daria Keškić, 391-398. Zagreb: Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, 2021.
4. Buljan, Iva. „Novo uređenje postupaka u sporovima male vrijednosti, vjera u hrvatske suce ili preslika europskog trenda“. *Novi informator* br. 6750 (2022): 11-18.
5. Buljan, Iva. „Pisani iskazi u postupku pred trgovačkim sudovima“. U: *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 30.*, ur. Đuro Sessa, Marina Lovrić i Daria Keškić, 297-303. Zagreb: Hrvatsko društvo za građanskopravne znanosti i praksu i Organizator, 2023.
6. Čizmić, Jozo. „Postupak u sporovima male vrijednosti u svjetlu odredaba novele ZPP“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 41, br. 1 (2020): 243-267.
7. Dika, Mihajlo. „Novelirani postupak u sporovima male vrijednosti“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 30, br. 1 (2009): 1-32.
8. Domanskis, Alexander. „Small Claims Courts: An Overview and Recommendation“. *University of Michigan Journal of Law Reform* 9, br. 3 (1976): 590-619.
9. Galič, Aleš. „Ograničenje mogućnosti iznošenja novota i cilj građanskog parničnog postupka“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu* 63, br. 3-4 (2013): 799-820.
10. Krbek, Ivo. *Diskreciona ocjena*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1937.
11. Ontanu, Elena, Alina Ontanu i Ekaterina Pannebakker. „Tackling Language Obstacles in Cross-Border Litigation: The European Order for Payment and the European Small Claims Procedure Approach“. *Erasmus Law Review* 5, br. 3 (2012): 169-186.
12. Poretti, Paula. „Postulati prava Europske unije u građanskome parničnom postupku – očekivanja nasuprot realnosti“. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske* 10, br. 1 (2019): 321-352.
13. Rodin, Siniša. „Diskurs i autoritarnost u europskoj i postkomunističkoj pravnoj kulturi“. *Politička misao* 42, br. 3 (2005): 41-63.
14. Triva, Siniša i Mihajlo Dika. *Građansko parnično procesno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2004.
15. Triva, Siniša, Velimir Belajac i Mihajlo Dika. *Građansko parnično procesno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 1986.

Pravni propisi:

1. Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o europskom platnom nalogu, COM(2004) 173 final, 25.05.2004.
2. Uredba (EU) br. 2015/2421 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2015. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 861/2007 o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti i Uredbe (EZ) br. 1896/2006 o uvođenju postupka za europski platni nalog, SL L 341, 24.12.2015.
3. Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednosti, SL L 199, 31.07.2007.
4. Uredba (EZ) br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog, SL L 399, 30.12.2006.

5. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 58/93., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 02/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11., 25/1.3, 89/14., 70/19., 80/22., 114/22., 155/23.

Sudska praksa:

1. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-3567/2016. od 19. ožujka 2019.
2. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-4420/2017 od 29. listopada 2019.
3. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-5617/2021 od 24. siječnja 2023.

Mrežne stranice:

1. *AmChamCroatia*. Pristup 22. prosinca 2023. https://www.amcham.hr/storage/upload/doc_library/preporuke_za_efikasnije_vodjenje_sporova_male_vrijednosti_153157.pdf
2. Buljan, Iva i Željko Pajalić. *Pisani postupak i diskrecijsko odlučivanje u sporovima male vrijednosti*, *IUS-INFO*. Pristup 2. veljače 2024. <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/pisani-postupak-i-diskrecijsko-odlucivanje-u-sporovima-male-vrijednosti>
3. *Europska pravosudna mreža*. Pristup 2. veljače 2024. <https://www.google.com/search-justice.europa.eu>
4. *Okrugli stol „Položaj pravosuđa u trodiobi vlasti u Republici Hrvatskoj i njegova društvena odgovornost“*, *HAZU*. Pristup 15. studenoga 2023. <https://www.info.hazu.hr/events/okrugli-stol-polozaj-pravosuda-u-trodiobi-vlasti-u-rh-i-njegova-drustvena-odgovornost/>
5. *UNIDROIT*. Pristup 22. prosinca 2023. <https://www.unidroit.org/instruments/civil-procedure/eli-unidroit-rules>

Ostalo:

1. Izvješće o vladavini prava za 2022. Stanje u području vladavine prava u Europskoj uniji od 13. srpnja 2022., SWD (2022) 511 final.

Iva Buljan*

Summary

A WRITTEN PROCEDURE IN SMALL CLAIMS CASES - A RADICAL CHANGE OF THE CURRENT PARADIGM

Numerous countries have legislation governing special small claims procedures enhancing the principle of cost-effectiveness and simplifying the evidentiary procedure. Procedures that are disproportionately lengthy in relation to the value of the subject matter of the dispute, produce large litigation costs and make it difficult for citizens to exercise their right to access justice. Furthermore, such procedures cause harm to small and medium-sized enterprises in their regular operations and thus disrupt economic balance. The Croatian legislator, through numerous amendments to the fundamental procedural law, has sought the most suitable solution that would meet the needs of modern court proceedings and which would be integrated into the existing system. The most recent amendment to the Civil Procedure Act of 2022 introduced the principle of written proceedings for small claims as a fundamental procedural principle, which represents a significant step towards modern litigation. A judge's discretionary power to choose a written procedure depends on the circumstances of each particular case. If the judge assesses that in order to establish decisive facts it is not necessary to carry out an evidentiary procedure and that a fair trial can be ensured without holding a hearing, they can decide on that option, albeit appropriately reasoned. In this paper, we consider the existing legislative solutions that govern small claims procedures, examine their purpose, and present our own judgments on how to approach the analysed topic in a practical manner.

Keywords: *Amendment to the Civil Procedure Act, 2022; small claims; Regulation (EC) No 861/2007 on the introduction of the European procedure for small claims; written procedure; discretionary decision.*

* Iva Buljan, mag. iur., Judge of Commercial Court in Zagreb; iva.buljan@tszg.pravosudje.hr.
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9802-2573>.